

Op- en afritten bij leerwegen: wel of geen tol betalen: Pilots met certificaten binnen formele mbo-opleidingen

Kan er dan ook iets mee worden gedaan voor de Ad-opleiding? Een idee...

Het flexibiliseren in het mbo krijgt een nieuwe impuls. Nou ja, in beperkte mate. Het gaat om pilots voor een aantal opleidingen en werkgebieden, bij een kleine groep mbo-instellingen. Het betreft het mogen gaan aanbieden van onderdelen van erkende mbo-kwalificaties, af te ronden met een certificaat. Zo'n certificaat heeft een bepaalde waarde, een civiel effect en een relevantie voor de arbeidsmarkt. Daarnaast kan het op een bepaald moment worden ingesloten bij de inschrijving voor de volledige opleiding, om in ruil daarvoor vrijstellingen te verkrijgen. Dat is mooi. Het gaat vooral om het kunnen uitserveren van keuzedelen. Deze kennen toch al per definitie een zelfstandigheid en een door de SBB geacordeerde relevantie voor een bepaald deel van het werkveld. Er wordt nog bezien hoe dit te doen met andere onderdelen van de mbo-opleidingen, maar het is dan wel van groot belang het effect ervan te borgen, teneinde een wildgroei aan certificaten te voorkomen. Maar dit alles is een mooie stap in het modulariseren van leerwegen en het flexibiliseren van maatwerk.

Overigens kwam eind vorige week de NRTO als brancheorganisatie voor de private aanbieders met de uitkomsten van een onderzoek naar buiten waarin wordt aangegeven dat deze instellingen steeds meer gericht zijn op korte scholingstrajecten. Het aanbod van formele mbo- en hbo-opleidingen is in de periode vanaf 2010 gedaald van 18% naar 8%.

Misschien sluit die ontwikkeling, naast de groeiende vraag naar korte maatwerktrajecten en daarmee samenhangende scholingsvormen, wel gewoon aan bij het verschijnsel dat veel mensen zich wel inschrijven voor allerlei formele private opleidingen, maar in de praktijk zich gedragen als flexstudent. Met andere woorden, de basis van de studiebenadering is het stapelen van eenheden, dus van bewijzen dat een bepaalde eenheid is afgerond. Het completeren van de opleiding in de nominale tijd staat niet altijd voorop. Nu is een dergelijke opleidingseenheid op zichzelf niet altijd arbeidsmarktrelevant. Het ligt dus voor de hand dat die verschuiving plaatsvindt, van het formele naar het niet-formele aanbod dat wel een dergelijk effect kent.

Wat betekent dit nu eigenlijk en wat is de waarde van deze nieuwe¹ benadering? Ook is dan meteen de vraag of dit de voorbode is van eenzelfde mogelijkheid voor hbo-opleidingen, zoals de Ad. Hieronder gaan we op een aantal van deze zaken in.

Financiering

Het doel van het formele onderwijssysteem is deelnemers eraan, studenten, scholieren en basisschoolleerlingen, een compleet diploma te laten behalen. Daarop ligt vanuit de overheid de volledige nadruk. Instellingen hebben de verantwoordelijkheid op zich genomen om die wens ten uitvoering te brengen. Vanuit de deelnemer gezien kan het echter best goed uitpakken als ergens tijdens de opleiding met een zinvol portfolio de markt kan worden opgegaan (dus met een bewuste uitval), van de kant van de instelling mag alleen maar worden geworven voor een geheel jaar en het totale programma – gelet op de bekostigingssystematiek.

¹ Nou ja, vroeger kende het mbo standaard 'certificeerbare eenheden', maar dan vanuit een andere invalshoek in de opleidingen ingebed. Vooral de opkomst van keuzedelen maakt nu de nieuwe insteek interessant.

Het aanbieden van onderdelen zoals een keuzedeel als een 'stand-alone' module is derhalve uit den boze voor bekostigde instellingen. Willen ze dat echter toch doen, wat nu ook binnen de pilots vorm gaat krijgen, dient dit te geschieden in een setting die past bij hetgeen op de private markt gebeurt. De vrager van een of meer modules (arbeidsmarktrelevante eenheden) wordt verzocht een marktprijs te betalen, conform hetgeen door private instellingen in rekening wordt gebracht.

Echter, er komt toch iets opmerkelijks achter vandaan. Ongetwijfeld heeft de overheid samen met de inspectie en andere partijen dit verschijnsel ook in ogenschouw genomen en zal daarop worden toegezien. Het gaat om het feit dat er lerenden zijn die er niet in slagen de opleiding in z'n geheel af te ronden als ze voor een geheel jaar staan ingeschreven, zoals dat formeel gebruikelijk is. Zij krijgen bij het eerder verlaten van de instellingen een portfolio mee, aangehecht aan de instellingsverklaring, waarin staat wat er is behaald. Daaronder kunnen ook dergelijke eenheden zitten, zoals deze nu separaat in de markt worden gezet.

Het kan zelfs zo zijn dat als een mbo'er vastloopt, er bewust worden bekeken of voor de rest van het jaar puur kan worden gefocust op onderdelen die alsnog nodig zijn om een certificaat te verwerven. Dat wil zeggen dat de betrokkene zonder eigen kosten het onderwijsgebouw kan verlaten met een zinvol deeldiploma. De 'afrit' van de mbo-leerweg is als zodanig een voordelige optie.

Het wordt anders voor degene die deze leerweg óp wil gaan. Het kan iemand zijn die eerder is uitgevallen of niet aan die studie is begonnen – of gewoon alleen maar bepaalde onderdelen wil doen. Hij of zij moet dan geld neerleggen voor elk te volgen onderdeel, ook bij de instelling die vooral bekostigde opleidingen aanbiedt – in de private 'poot'. Er is dus een keuze te maken uit het totale aanbod op de onderwijsmarkt voor formele, erkende scholingstrajecten.

Deze persoon kan na een jaar dezelfde certificaten hebben verworven als de bovenvermelde tussentijdse schoolverlater, maar in dit geval moet voor de 'oprit' een bepaalde 'tol' worden betaald.

Vraag is of dit gaat leiden tot ongelijkheid, in geldelijke zin. Of anders gezegd in het verlengde daarvan, tot een vorm van strategisch handelen. Een vrager naar scholing kan zich het beste voor het gehele jaar inschrijven, lesgeld betalen, en vervolgens alles volgen wat mogelijk is binnen dat jaar alvorens zich daarna te laten uitschrijven.

Zoals gezegd nemen we aan dat de overheid dit alles goed gaat monitoren, maar iemand kan dit gewoon doen als er verder geen belemmeringen zijn als het gaat om de formele inschrijving.

Regionale invulling geven

Het meest interessante doel van de experimenten met 'eenheden en certificaten' is dat er sprake mag zijn van een duidelijk regionale invulling. Keuzedelen en andere modules mogen best vanuit een regio worden geïnitieerd, maar ze moeten in principe een landelijke werking hebben. Ook moeten ze bij andere mbo-instellingen kunnen worden verzorgd, en kan een mbo'er vragen om een dergelijk onderdeel.

Uit de statistieken blijkt dat mbo'ers vooral in de eigen regio aan de slag gaan. Zo kunnen bedrijven in goede samenwerking met een ROC of AOC (of Vakschool) ook een combinatie maken met de beroepspraktijkvorming of de werkcomponent. Degenen die in een mbo-studie zitten, kunnen beter voorbereid worden op de regionale situatie. Werkenden worden zo in de gelegenheid gesteld hun competenties te actualiseren. Als ze al eerder een mbo-diploma hebben gehaald, is dit ook te zien als een vorm van 'vernieuwing' van die opleiding, dus een insteek voor een zekere 'persoonscertificering' van een alumnus.

Voorstel voor de Ad-opleiding

Uiteraard willen we aan dit mbo-experiment een voorstel koppelen voor de Ad-opleiding, want ja, mbo-4 en Ad vormen samen een mooie doorlopende leerroute. Maar daaraan voegen we meteen een andere gedachte toe nl. de leerrekening, of – wat je zou kunnen noemen – een leerbonus. Hieronder leggen we deze gedachte stapsgewijs uit. Beleidsmakers en organisaties die een bepaald experiment op gang kunnen brengen, moeten dan maar bezien of deze stap valt te zetten in de richting van vraaggestuurd onderwijs, op korte termijn (in het kader van het levenlang ontwikkelen).

Hetgeen hier wordt beschreven, heeft vooral betrekking op de bekostigde hogescholen. De opzet die past bij het voorstel kan echter ook worden gebruikt door private instellingen.

- Er zijn jongeren die na het mbo (of havo of vwo of vanuit een andere situatie) eigenlijk gewoon willen gaan werken. Maar het combineren met een opleiding lijkt toch wel een handige optie.
- Op basis daarvan vindt een specifieke registratie plaats bij een hogeschool. Er kan daarbij het beste worden gedacht aan het inschakelen van de RAC's. Het gaat daarbij niet om een formele student, maar 'iemand' die eerst wat anders gaat doen'. Daarmee heeft deze persoon een eigen status als 'bruggenier'.
- Deze 'bruggenier' sluit tevens een contract met een bedrijf met betrekking tot het werk en daarnaast voor mogelijkheden om (beroepsgerichte) certificaten te behalen. Onder deze certificaten zitten ook onderwijseenheden van de Ad-opleiding die past bij de belangstelling van de persoon en aansluit bij de behoefte aan beroepscompetenties, vanuit de werkgever gezien.
- Met het oog daarop is er sprake van een vorm van contact tussen de hogeschool en het bedrijf (of een groep van werkgevers, denk aan het MKB). Dat contact kan met inbreng van een overeenkomst worden ingevuld op basis van landelijke afspraken tussen werkgeversorganisaties en het netwerk van RAC's die daaraan meedoen. Dit is absoluut niet nodig vanwege allerlei bindende regelingen, maar wel bijvoorbeeld voor de te hanteren formats voor dergelijke overeenkomsten en een eventuele besteding van fondsen (indien relevant).
- Zo'n overeenkomst is daarmee eigenlijk een specifieke vorm van 'dual'. Naast afspraken over het kunnen behalen van de certificaten van de Ad-opleiding wordt ook bekeken welke werkzaamheden voor de komende twee jaren kunnen bijdragen aan het verkrijgen van vrijstellingen voor de Ad (EVC, zeg maar). Zo snijdt het mes aan twee kanten.
- De certificeerbare eenheden worden aangeboden door de RAC (de hogeschool dus) in de private setting. De werkgever betaalt hiervoor, uit het scholingsbudget en mogelijk andere bronnen die er zijn voor de sector waaraan men acteert.
- Het doel is op een gegeven moment, na twee jaar, misschien drie, op basis van de behaalde certificaten en het erkennen van de competenties verkregen via werkervaring, de 'bruggenier' met veel kans op succes te laten instromen in het tweede jaar van de deeltijdse/duale Ad-opleiding (de LLL-variant, zie het vorige nummer). Dit is een formele inschrijving zodat van publieke financiering sprake is.
- Dat tweede jaar kent ook een aantal elementen die zeker passen bij de werkomgeving. Er zal, in het verlengde van het contract en de overeenkomst, gelegenheid zijn om de Ad naast het werk te doen en in één jaar af te maken.
- In dit format is derhalve sprake van een publiek-private constructie. Het eerste deel wordt betaald door de werkgever, het tweede door de overheid. Ook is de flexibiliteit gewaarborgd door het eerste jaar te laten behalen (en misschien ook nog zaken van jaar twee, denkend aan de stage) in een vorm met certificaten en met het inzetten van EVC.
- Als op basis van de overeenkomst die aan bepaalde eisen voldoet, en het feit dat de betrokkene via deze constructie de opleiding in formele zin afrondt via een inschrijving gedurende slechts één jaar met overheidsbekostiging, heeft de betrokkene nog drie jaren bekostiging 'op zak'.
Niet dat hij of zij daar echt weet van heeft, van deze systematiek, maar het is wel voor de hogescholen van belang. Iemand die na de Ad de Bachelorgraad wil behalen, moet wel kosten-dekkend studeren, als het aan de financieel directeur ligt.
- Deze persoon kan met deze rugzak gevuld met overheidsgeld zowel een tweejarig verwant als een driejarig niet-verwant programma voor een Bachelor gaan doen, zonder dat de ontvangende opleiding zich in financieel opzicht alsnog veel zorgen behoeft te gaan maken.
- Wat echter veel meer aansluit bij het streven naar meer flexibiliteit voor het levenlang ontwikkelen en meer inspeelt op het vraaggestuurd invullen van scholing, is het erkennen van het feit dat de Ad de overheid maar 1 jaar heeft gekost. Anders gezegd, het moet kunnen leiden tot het belonen van de private investering in het verwerven van dit diploma.
- Derhalve kan ervoor worden gepleit in die rugzak van de speciale en goed te traceren Ad-gediplomeerde niet drie maar twee jaren bekostiging te laten zitten, en het 'inverdiende jaar' te gebruiken om de betrokkenen 'te belonen'. Dat kan door het budget voor een studiejaar als volgt te verdelen (als voorbeeld, dus geen harde percentages):

1. Zet 40% ervan op een leerrekening voor de betrokken persoon. Dit geld kan worden besteed aan scholing die past bij de individuele ontwikkeling en/of de eisen die de werkplek stelt aan de competenties.
Wel moet het om kwalificaties gaan die een herkenbare waarde hebben, dus bijvoorbeeld via een koppeling aan het NLQF, het Nederlandse Raamwerk. Maar het kunnen ook delen van andere Ad's zijn, of na een aantal jaren bepaalde aangepaste modules van de eerder gedane Ad, dus met het oog op een soort 'vernieuwing' van deze opleiding – ook te zien als een vorm van persoonscertificering.
2. Geef 30% aan de hogeschool (RAC...) die de overeenkomst met de student en het werk- veld heeft, ter dekking van de kosten, vooral gemaakt in de eerste 'duale' fase.
3. Houd zelf als overheid de resterende 30%.

Het lijkt alles bij elkaar ingewikkeld. Maar dat is levenlang ontwikkelen ook. Met allerlei digitale technieken zoals 'blockchain' is dit prima te administreren en te borgen als het gaat om de rechten van het individu.

Kortom, het wordt tijd om te kijken naar de wijze waarop vraaggestuurd kan worden ingespeeld op de dynamiek in onze maatschappij. We vragen veel van het individu, en dan mag de overheid ook best een tandje bijzetten.

Akkoord?